

Zprávy

Doc. PhDr. MARIE SEVEROVÁ, CSc.
(1924 – 1999)

Spolupracovníci, četní absolventi studia na katedře psychologie FF UK i pracovníci příbuzných oborů se rozloučili – se smutkem a překvapením – s docentkou Marií Severovou (7. 9. 1924 v Rohanově na Šumavě – 28. 9. 1999 v Praze).

Významná představitelka pražské katedry psychologie i celé české psychologie vystudovala obor psychologie na filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze v letech 1948 – 52 a na téže katedře pak vyučovala od r. 1954 až do odchodu do důchodu, poté jako externí učitelka. Kandidátskou disertaci na téma „Aktivační úroveň a její význam v činnosti“ obhájila v r. 1964. Na podkladě monografie „Hry v raném dětství“ z r. 1982 byla habilitována až v r. 1992. Jejímu časnějšímu jmenování docentkou bránily za dřívějšího režimu politické důvody.

Docentka M. Severová přednášela obecnou, později také vývojovou a sociální psychologii. Zvláště byla uznávána jako specialista v otázkách motivace, činností, dětských her a jejich vývoje. Pod jejím vedením byl vypracován větší počet zdařilých diplomových prací. Právě při vedení těchto prací se projevoval hluboce lidský vztah docentky M. Severové ke studentům. Neváhala vynaložit mnoho úsilí i volného času k dovedení diplomových prací na co nejvyšší odbornou úroveň.

Vědeckovýzkumná činnost docentky Marie Severové zahrnovala několik problémových okruhů. Nejprve se věnovala v laboratoři experimentálnímu výzkumu elektrokožních reflexů jako ukazatelů aktivační úrovně a motivační charakteristiky zkoumaných osob. V té době bylo nutno překonat mnohé metodické a technické obtíže v začínající laboratoři. Dva jiní nadaní a svědomití pracovníci předtím od tématu odešli, kdežto Marie Severová vytrvala a došla k vyvinutí metody i k výsledkům, které bylo možno publikovat a na ně navazovat. Sledování elektrokožních reflexů ji přivedlo k problematice lidských motivů a činností. V souvislosti s tím přešla k široce založenému sledování celkového repertoáru činností dětí v přirozených podmínkách jejich života, a to metodou systematického pozorování a detailní analýzy menšího počtu osob v longitudinálním přístupu. Na podkladě takto získaného materiálu pak řešila především dva

tematické okruhy. Prvním z nich je výzkum dětských her a jejich specifické motivace, v které se projevují vývojové potřeby dětí. Pod vlivem těchto potřeb děti neustále usilují o objevování něčeho nového, o nové způsoby využití rozvíjejících se kapacit k zvládnání okolí. Díky tomu i náročné učení může nabývat pro děti formu lákavých, hrových činností. Tím se uskutečňuje sebero-zvíjení na rozdíl od vývoje vnucovaného dětem zvenčí. Výsledky byly publikovány v monografii a několika odborných studiích včetně zahraničních. Druhým hlavním výzkumným tématem byly obecné otázky teorie lidských činností, výsledky byly opět publikovány v několika odborných studiích a v monografii, jejímž spoluautorem byl docent Jiří Odehnal. V posledních letech se soustředila na estetické hry předškolních dětí a společně s dr. V. Mišurcovou o tom uveřejnila knižní publikaci.

Výzkumné výsledky docentky Marie Severové jsou cenné jak teoreticky, tak pro praxi, hojně se jich využívá při rozpracování výchovných i terapeutických postupů zaměřených na rané dětství.

Docentka M. Severová podstatně přispěla k budování laboratoře psychologie na FF UK v Praze. Pro fungování katedry měla velký význam i její pedagogicko – organizační práce, zvláště ve funkci tajemnice katedry. Tuto funkci zastávala obětavě a iniciativně v náročných letech budování katedry i její laboratoře v druhé polovině padesátých let. I v následujících nesnadných desíletích dokázala studentům systematicky a srozumitelně předávat výzkumné výsledky vlastní, domácích i zahraničních autorů.

Docentka Marie Severová se vepsala do dějin české psychologie jako nadaná a vysoce svědomitá pracovnice a jako člověk s empatickým porozuměním a ochotou pomáhat studentům i spolupracovníkům.

J. Čáp

Výběr z publikací

Doc. PhDr. Marie Severové:

Severová, M.: Závislost výkonů na motivaci. Praha, Academia 1966.

Severová, M.: Význam poznatků o fyziologických základech aktivační úrovně v psychologii. Acta Universitatis Carolinae-Philosophica et historica, 1967, 4, 95 – 123.

Severová, M., Odehnal, J.: Vývoj motivace

- a osobnost. In: Janoušek, J., Bokorová, V. (Eds.): *Motivace a civilizační proměny*. Praha, Svoboda 1971, 79 – 114.
- Severová, M.: Souvislost mezi úrovní schopností a intenzitou motivace ke hře u dětí raného věku. *Acta Universitatis Carolinae-Philosophica et historica* 1972, 4, *Studia psychologica* II, 153 – 215.
- Severová, M.: Sociálně psychologické aspekty lidské motivace. In: Janoušek, J. (Eds.): *Sociální psychologie*. Praha, SPN 1981, sv. 1, 71 – 135.
- Severová, M.: *Hry v raném dětství*. Praha, Academia 1982.
- Mišurcová, V., Severová, M.: *Hry v raném dětství*. Praha, ISV 1997.
- Odehnal, J., Severová, M.: Metodologické otázky pozorování chování dítěte v přirozených podmínkách a otázky rozboru získaného materiálu. *Čs. psychologie* 1963, 7, 27 – 41.
- Odehnal, J., Severová, M.: Model hierarchické organizace psychického řízení konstruktivní činnosti dítěte. *Čs. psychologie* 1969, 4, 321 – 337.
- Odehnal, J., Severová, M.: Teoretická koncepce potřeb sebero-zvíjení. *Acta Universitatis Carolinae – Philosophica et historica* 1970, 2, 45 – 76.
- Odehnal, J., Severová, M.: Problematika sebero-zvíjení a jeho motivace. In: Janoušek, J., Bokorová, V. (Eds.): *Motivace a civilizační proměny*. Praha, Svoboda 1971, 115 – 146.
- Odehnal, J., Severová, M.: Analýza průběhu společné činnosti. In: Andrejeva, G. M., Janoušek, J. (Eds.): *Komunikace a činnost – Obščenije i dejatel'nosť*. Praha, Univerzita Karlova 1981, 41 – 58.
- Odehnal, J., Severová, M.: Obsah, struktura a psychické řízení lidské činnosti. Praha, Univerzita Karlova 1986.
- Odehnal, J., Severová, M.: Pozorování v sociální psychologii. In: Janoušek, J. (Ed.): *Metody sociální psychologie*. Praha, SPN 1986, 30 – 63.
- Odehnal, J., Severová, M.: Human activity, its content, structure and mental control. In: *The 2nd International Congress for Research on Activity Theory*. Lahti, Finland, May 12 – 25, 1990.

BRATISLAVSKÉ SYMPOZIUM O TEORETICKÝCH A METODOLOGICKÝCH PROBLÉMECH SOUČASNÉ PSYCHOLOGIE

Symposium na uvedené téma uspořádal dne 7. září 1999 Ústav experimentálnej psychológie SAV pri príležitosti 70. narodenin významného

slovenského psychologa Damiána Kováče (viz *Čs. psychologie* 43, 1999, 369 – 371). Po zahájení odborného programu ředitelem ústavu M. Strížencem a po podrobném zhodnocení podílu jubilanta na rozvoji psychologické teorie a metodologie V. Koválikovou následovala řada referátů, přednesená jednak pozvanými hosty z ČR, jednak předními slovenskými psychology. Přednesená sdělení budou uveřejněna ve *Studia psychologica*, tj. v časopise, který před více než 30 lety založil a jehož hlavním redaktorem je po celou dobu jeho trvání Damián Kováč. Na důkladnější diskusi k problematice obsažené v přednesených sděleních nebyl dostatek času, ale milou náhražkou byly pohotové a vtipné komentáře pronesené jubilantem. Větší příležitost k výměně názorů a zkušeností poskytla plánovaná diskuse při posterech, jejichž autory byli pracovníci pořádacího ústavu. Tematické zaměření těchto posterů, stejně jako dopoledních referátů přednesených slovenskými kolegy, nám – hostům z ČR – znovu připomnělo podobnosti v přístupu k současným problémům psychologie, tudíž i užitečnost vzájemných setkání a snad i perspektivu užší spolupráce.

Závěrem se nelze nezmínit o všestranné péči o pozvané hosty, o tradiční slovenské pohostinnosti a o neobyčejně milé atmosféře setkání, uzavřeného oslavou jubilanta.

J. Srnec

SYMPOZIUM RAKOUSKÉ LÉKAŘSKÉ PSYCHOLOGIE VE VÍDNI

Ve dnech 1. – 2. 10. 1999 se ve Vídni konalo symposium, jež bylo místem setkání rakouských odborníků pracujících převážně psychologickými prostředky ve zdravotnictví (s výjimkou psychiatrie). Zúčastnilo se jej kolem čtyřiceti internistů, psychiatrů, neurologů a klinických psychologů, kteří se sdružují kolem Institutů lékařské psychologie a psychoterapie na universitách ve Vídni, Štýrském Hradci a v Innsbrucku. Nutno dodat, že podzimní symposium se koná každoročně střídavě ve třech jmenovaných městech a vždy na půdě university.

Ve Vídni byla probírána tři hlavní témata:

– začlenění lékařské psychologie do nového pojetí studia medicíny,

– lékařská psychologie jako vzdělávací obor,
– lékařská psychologie ve vědě a v praxi.

Debata kolem prvních dvou témat probíhala bouřlivěji, protože se jednalo zejména o místo lékařské psychologie v novém tematickém pojetí studia, jež je prý obvyklé ve Spojených státech (tzv. modulový model). Bylo zajímavé, že starší a rozvážnější kolegové se k této věci stavěli rezervovaně, mladší a zejména ti, kteří delší